

VIOLENȚA DOMESTICĂ, O ÎNCĂLCARE PEA PUȚIN VIZIBILĂ A DREPTURILOR OMULUI

HORIA MIHAI*

Abstract:

The aim of this article is to analyse the phenomenon of domestic violence from a human rights perspective. Throughout the article I will present the evolution of perceptions regarding gender equality indicators, the legislative framework and the situation of cases brought to court. I also consider it essential to introduce a brief analysis of the social assistance system in Romania. It is very important that the risk factors and established triggers of domestic violence are brought into question, in order to better understand the dynamics and perceptions that contribute to such manifestations. My personal interest in the topic of domestic violence arose from my collaboration with the National Agency for Equal Opportunities, with whom I am participating in the VERA project, carried out by the Catalactica Association. The Vera project is a national study on domestic violence. Participating in this project gave me a broader perspective on the studied phenomenon, and some of the information I consider fundamental in the analysis of domestic violence is included in this article, such as statistical data, social context and literature. Domestic violence, like any other form of violence, is a violation of human rights. This phenomenon must be treated as a public social problem, the causes and effects of which go beyond the sphere of private life.

Keywords: women's rights, triggers of violence, prevention, status restriction, gender equality, domestic violence

Résumé :

Le but de cet article est d'analyser le phénomène de la violence domestique du point de vue des droits de l'homme. Tout au long de l'article, nous présenterons l'évolution des perceptions sur les indicateurs concernant l'égalité des chances, le cadre législatif et la situation des affaires portées devant les tribunaux. Nous pensons également qu'une brève analyse du système d'assistance sociale en Roumanie est essentielle. Il est très important que les facteurs de risque et les déclencheurs établis de la violence domestique soient discutés afin de mieux comprendre la dynamique et les perceptions qui contribuent à de telles manifestations. L'intérêt pour le thème de la violence domestique est né suite à la collaboration avec l'Agence Nationale pour l'Égalité des Chances, dans le cadre de la participation au projet VERA, réalisé par l'Association Catalactica. Le projet VERA est une étude nationale sur la

* Drd., cercetător științific la Institutul de Cercetare a Calității Vieții, e-mail: horia.mihai@iccv.ro

violence domestique. La participation à ce projet a conduit à une perspective plus large sur le phénomène étudié, et certaines informations que je considère fondamentales dans l'analyse de la violence domestique, telles que les données statistiques, le contexte social et la littérature spécialisée, sont incluses dans cet article. La violence domestique, comme toute autre forme de violence, constitue une violation des droits de l'homme. Ce phénomène doit être traité comme un problème social d'intérêt public, ses causes et ses effets dépassant la sphère de la vie privée.

Mots-clés : droits des femmes, déclencheurs de violence, prévention, limitation de statut

Problematika violenței domestice nu este una nouă în societatea românească, dar a devenit o temă de o neașteptată actualitate în perioada de izolare determinată de restricțiile impuse de pandemia de Covid-19.

În cadrul acestui articol îmi propun să atrag atenția asupra unor aspecte referitoare la violența domestică, desprinse în urma realizării proiectului VERA, demarat de către Asociația Catalactica în parteneriat cu Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse (ANES). Scopul demersului de cercetare a fost acela de a măsura gravitatea fenomenului violenței domestice și de a evalua modul prin care instituțiile publice răspund acestei probleme sociale. De asemenea, voi aduce în discuție contextul social și legal din România, raportat la scală internațională pentru a facilita înțelegerea acestei probleme sociale. Proiectul este în curs de desfășurare în anul 2023, motiv pentru care, în cadrul acestui articol, nu pot fi incluse date din ansamblul celor care vor fi publicate la finalizarea cercetării. În schimb, atenția se va concentra pe aspecte referitoare la context și la problematica implicată de combaterea violenței domestice la nivel național. Fenomenul violenței domestice poate fi abordat din perspectiva necesității de a respecta drepturile omului: orice act violent constituie o încălcare evidentă a acestor drepturi.

Violența domestică este definită prin acele „atitudini și conduite cu caracter heteroviolent ce se produc între membrii familiei, în contextul unui climat conflictual sever ce indică o deteriorare semnificativă a funcționalității familiale”¹.

Contextul internațional ne sugerează faptul că, la scară mondială, pandemia de Covid-19 a condus la creșterea numărului de cazuri de violență domestică. Principalul mod prin care pandemia a contribuit la exacerbarea violenței domestice este acela că victimele și agresorii acestora au fost constrânși să își petreacă timpul doar în interiorul casei și cel al gospodăriei lor, fără a avea alternative de petrecere a timpului de muncă, precum și a timpului liber.

¹ Bonea Georgiana în Zamfir Elena, et. al (2015), *Asistenta sociala in Romania după 25 de ani: răspuns la problemele tranziției* – texte selectate

Instabilitatea economică a contribuit, de asemenea, la creșterea tensiunilor familiale, iar în multe cazuri, persoanele cele mai afectate din punct de vedere financiar erau tocmai cei care aveau predispoziții către a comite fapte de violență domestică².

Principalul punct de plecare în cercetarea fenomenului violenței domestice este acela conform căruia violența domestică se manifestă indiferent de clasa socială, nivel educațional sau apartenență religioasă. În vederea analizei factorilor care conduc la violență domestică, trebuie ținut cont de faptul că nivelul educațional și sărăcia nu sunt predictorii perfecți în determinarea predispoziției către comportamente agresive. Violența domestică afectează toate clasele sociale³. În mod cert există anumite diferențe atunci când discutăm despre cazurile care au tendința de a ajunge în observația directă a instituțiilor publice, însă numărul real al cazurilor depășește exponențial ceea ce se raportează.

Lacunele de finanțare ale sistemului instituțional din România creează dificultăți în prevenirea violenței domestice. Parcursul educațional mai scurt al românilor față de media UE⁴, slaba calitate a serviciilor educaționale din multe comunități, la care se adaugă investițiile din ce în ce mai mici în educație, cultura conservator patriarhală, sărăcia și marginalizarea generează riscuri în evoluția culturii către standarde aflate în acord cu idealurile modernității. Chiar datele surprinse de ultimul Recensământ al populației arată că 40,5% din totalul populației rezidente are un nivel educațional scăzut (primar, gimnazial sau fără școală absolvită), 43,5% are un nivel mediu de educație (postliceal, liceal, profesional) și numai 16% un nivel superior⁵. În acest context social dificil, funcționarea instituțiilor responsabile de combaterea violenței domestice este preponderent reactivă.

Cum se ajunge la situații de violență domestică?

Organizația Mondială a Sănătății a realizat în anul 2002 o listă de motive declanșatoare a violenței domestice dintre parteneri. Această listă nu este specifică țării noastre, însă poate fi considerată un punct de plecare în încercarea de a identifica cele mai des întâlnite situații care conduc la violență domestică: „O gamă largă de studii atât din țările industrializate, cât și în țările în curs de dezvoltare au produs o listă remarcabil de consistentă de

² Bettinger-Lopez C. and Bro A., (2020), A Double Pandemic: Domestic Violence in the Age of COVID-19, Council on Foreign Relations

³ Ray, L. (2011). Violence and Society. London: Sage Publications

⁴ Eurostat, (2021), Educational attainment statistics

⁵ Institutul Național de Statistică (2021), Recensământul Populației și Locuințelor, runda 2021

evenimente care pot fi considerate declanșatoare a violenței domestice între parteneri (39-44). Acestea includ: nesupunerea față de bărbat; certurile; faptul că nu a preparat mâncarea la timp; nu se ocupă în mod corespunzător de copii sau casă; interogarea bărbatului cu privire la bani sau posibile parteneri; plecarea femeii din gospodărie fără acordul bărbatului; refuzul de a întreține relații sexuale cu bărbatul; bărbatul o suspectează pe femeie de infidelitate”⁶.

Majoritatea evenimentelor declanșatoare menționate au în comun variabila controlării femeii de către bărbat. Asumarea faptului că femeia trebuie să: dea ascultare soțului/concubinului, să se ocupe corespunzător de copii sau de casă, sau să nu părăsească gospodăria fără acordul bărbatului implică o perspectivă tradițională, patriarhală despre rolurile de gen. „Neavând independență financiară, acces la educație, sănătate, justiție și informare, deseori femeile sunt nevoite să depindă de soții sau partenerii lor”⁷. Constrângerea femeii în sfera domestică prin acte de violență este caracteristică societăților premoderne și are rădăcini în feudalism. Pentru persoanele care au numit aceste motive ca factori declanșatori ai violenței domestice, rolul femeii este unul de supunere față de partener, limitat la activități din sfera casnică. Societățile în care ponderea acestui tip de relații este ridicată sunt adesea în curs de dezvoltare. Capacitatea unei astfel de societăți de a evolua atât economic, cât și civilizațional este mărginită de factori culturali, care constrâng jumătate din populația activă în spațiul privat al locuinței sau proprietății. În general nu putem vorbi despre societăți omogene din punct de vedere al atitudinilor față de rolurile de gen. Există tendința ca persoanele cu un nivel educațional mai ridicat, adesea din mediul urban, să urmeze într-o mai mare măsură decât cele din mediul rural, modele democratice, partenoriale în relația de cuplu.

Factorii declanșatori identificați de victimele violenței domestice din România, care au participat în cadrul proiectului menționat, sunt: diverse forme de dependență ale agresorului – dependența de alcool, dependența de jocuri de noroc (inclusiv „păcănele”), consumul de droguri, alte vicii; boli psihice; frustrări accentuate; munca din gospodărie, responsabilitățile familiale; modificări în viața sau dinamica familiei; diverse evenimente care țin de mediul profesional; atașamentul emoțional exagerat; gelozia excesivă; contextul de viață stresant, datorat crizei sanitare din perioada de pandemie⁸.

⁶ WHO 2002, World report on violence and health. Geneva

⁷ Bulgaru A (coord.), Albu D., Berna M. (2019), *Drepturile femeilor. O viață fără violență este dreptul fiecărei femei*, Editura IRDO, București

⁸ CCSAS, (2018), Studiu național privind prevalența diferitelor forme de violență împotriva femeilor în cadrul proiectului „Sprijin pentru implementarea Convenției de la Istanbul în România”, p. 112

Atunci când discutăm despre problema violenței domestice, nu putem spune că există cauze directe, ci, mai de grabă, factori de risc. Un bun exemplu, în acest sens, îl constituie consumul de alcool. Nu există o relație de cauzalitate directă între consumul de alcool și violența domestică, în schimb, putem spune că, persoanele care au tendințe violente sunt mai predispușe să își manifeste aceste tendințe atunci când consumă alcool, care devine un factor facilitator al comportamentelor necontrolate, inclusiv al celor agresive⁹.

În anul 2014, una din patru femei din România declara faptul că a fost agresată fizic sau sexual de către partener. În același an, 6% dintre participantele la studiu raportau că au fost victime ale violenței domestice în ultimele 12 luni¹⁰. Prin comparație, în anul 2022, numai una din cinci femei din Uniunea Europeană raporta acte de violență domestică¹¹. Chiar dacă diferențele dintre cele două studii sunt de numai cinci procente, trebuie să luăm în considerare faptul că tendința la nivelul Uniunii Europene este de scădere a ratei violenței domestice, situație pe care nu o putem constata și despre societatea românească. Este probabil ca efectele pandemiei de Covid-19 să fi contribuit la creșterea procentului de femei care au fost agresate. De asemenea, trebuie luat în considerare faptul că raportarea violenței domestice în România este limitată, mai ales dacă discutăm despre declararea acesteia în cadrul unei anchete sociologice pe bază de chestionar. În cele mai multe cazuri victima se teme de agresor și nu recunoaște public dificultățile prin care trece. Mai mult, știind că va continua să locuiască în aceeași casă cu acesta, având în grijă copii minori, victima tipică a violenței domestice dezvoltă un sentiment de neajutorare și nu reclamă agresivitatea partenerului de viață.

Trebuie menționat faptul că, în ciuda asumpțiilor existente la nivelul cunoașterii comune, violența domestică nu este unidirecțională din perspectiva genului. Un aspect relevant în abordarea fenomenului violenței domestice îl reprezintă conștientizarea faptului că relația victimă-agresor nu este în toate cazurile determinată de genurile celor doi. Cercetarea realizată de Institutul CCSAS, din anul 2018, pentru ANES, sugerează faptul că „soțul sau partenerul este menționat ca victimă de 9% dintre respondenți”¹². Dramele

⁹ Sontate KV, Rahim Kamaluddin M, Naina Mohamed I, Mohamed RMP, Shaikh MF, Kamal H, Kumar J., (2021), Alcohol, Aggression, and Violence

¹⁰ United Nations Women, (2015), Prevalence Data on Different Forms of Violence against Women

¹¹ European Parliament, (2022), Violence against women in the EU

¹² CCSAS, (2018), Studiu național privind prevalența diferitelor forme de violență împotriva femeilor în cadrul proiectului „Sprijin pentru implementarea Convenției de la Istanbul în România”, p. 43

victimelor violenței domestice trebuie luate în serios indiferent de genul acestora sau intensitatea actului agresiv.

Percepțiile românilor despre violența domestică

Atitudinile românilor s-au schimbat radical în ultimii 20 de ani privind tematica violenței domestice. Studiile realizate arată că schimbarea cea mai pregnantă este cea referitoare la amenințările dinspre soț către soție. În anul 2003, numai 28% dintre respondenți declarau faptul că ei consideră foarte grave amenințările, în timp ce în anul 2022, acest procent a ajuns la 75% – arată datele Barometrului Violenței de Gen, realizat de către Centrul FILIA¹³.

Putem spune că în ultimii 20 de ani atitudinile românilor s-au polarizat înspre extreme. Un bun exemplu este cel al violenței sociale. În anul 2003 sub 3% dintre respondenți considerau că nu este deloc grav că „Un bărbat nu își lasă partenera să aibă un grup de prietene/prieteni”, procentul a crescut în 2022 la peste 6% dintre respondenți, care consideră deloc grav că „O femeie nu este lăsată să aibă un grup de prietene/prieteni”. Polarizarea reiese din răspunsurile celor se situează antagonic la aceleași întrebări și considerau în anul 2003 foarte gravă situația în proporție de 26%, procent care a crescut în 2022 la 46%¹⁴. De aici rezultă faptul că în populația țării există un segment a cărui predispoziție către acte de violență domestică, fie ele chiar în forma socială, s-a agravat. Modificarea în timp a percepțiilor românilor despre idealurile egalității de gen sugerează un tablou social optimist, în care sunt înregistrate progrese constante. Trebuie menționat însă faptul că a apărut și un efect invers, de rezistență la discursurile care promovează egalitatea de gen¹⁵.

Din datele colectate de Centrul FILIA¹⁶ în vederea realizării Barometrului Violenței de Gen¹⁷ reiese că cei mai importanți predictorii ai atitudinilor față de violența domestică sunt educația și genul. Decalajele dintre bărbații cu studii superioare și cei cu studii elementare este „de 29%... în legătură cu bărbații care le interzic partenerelor să iasă în oraș neînsoțiți”¹⁸. Necesitatea ca bărbatul să-i ofere

¹³ Băluță I., Tufiș C. (2022), *Barometrul violenței de gen 2022. Violența împotriva femeilor în România: reprezentări, percepții*, Presa Universitară Clujeană, Editura Dota

¹⁴ *Idem.*

¹⁵ Grünberg L. (coord), Rusu A., Samoilă E. (2019), *Barometrul de gen: România 2018*, Centrul FILIA, Editura Hecate, București

¹⁶ Centrul FILIA este o organizație feministă care militează pentru solidaritate, incluziune socială, egalitate de gen.

¹⁷ Băluță I., Tufiș C., *Barometrul violenței de gen 2022. Violența împotriva femeilor în România: reprezentări, percepții* <https://centrulfilia.ro/new/wp-content/uploads/2022/12/Barometrul-Violenta-de-Gen.-Romania-2022.pdf>

¹⁸ *Idem.*

acordul partenerii sale pentru ca ea să poată părăsi locuința implică periclitarea drepturilor și libertăților acesteia în vederea asigurării controlului de către bărbat.

În ceea ce privește diferențele de atitudine între cele două genuri, „Decalajul maxim este de 12% în cazul interzicerii de a-și folosi banii cum doresc, urmat de 10% în cazul interdicției de a-și căuta un loc de muncă”¹⁹. Atunci când discutăm despre „interzicerea de a-și folosi banii cum doresc” pot interveni o serie de variabile. Din modul în care este formulată întrebarea, reiese că ne referim la banii pe care persoana de gen feminin i-a obținut prin capacități proprii, situație în care constrângerile partenerului intră sub incidența legii. Cu toate acestea, dacă întrebarea este adresată unei familii în care principala sursă de venit este salariul partenerului, atunci „interzicerea de a-și folosi banii cum doresc” poate fi justificată. Violența economică reprezintă o formă gravă de violență de gen, care se manifestă în majoritatea cazurilor prin controlarea veniturilor obținute de parteneră, confiscarea veniturilor din asistență socială sau interzicerea căutării unui loc de muncă. În ciuda existenței unor variabile contextuale în cazul „interzicerii de a-și folosi banii cum doresc”, în mod cert, „interdicția de a-și căuta un loc de muncă” nu ar trebui considerată numai un act de violență economică, ci și unul de violență psihologică sau socială. Femeile cărora le este interzisă participarea pe piața muncii sunt, de fapt, supuse unui act de limitare a statusului și reducerea acesteia la exercitarea rolului de concubină, soție sau mamă. Astfel de atitudini au efecte negative nu doar asupra femeilor, ci asupra gradului de civilizare dintr-o societate. În același timp, constituie tot atâtea cazuri de încălcare a drepturilor omului.

Legislația și cazurile de violență domestică

Existența unei legislații adecvate este un punct de plecare necesar în combaterea violenței domestice. Alături de cadrul legislativ este importantă cunoașterea și conștientizarea prevederilor acesteia de către populație. În acest sens, amintesc faptul că: „Procentul respondenților care știu de existența unei legi referitoare la violența domestică este de 57%, cu o proporție mai ridicată în rândul bărbaților (62% față de 51% în cazul femeilor), al celor cu studii medii și superioare (60-66% față de 50% în cazul celor cu studii primare), al celor din mediul urban (61% față de 51% în rural) și al locuitorilor regiunii București-Ilfov (73% față de 50-52% în Vest, Nord-Vest și Sud-Est). 1 din 5 respondenți nu știe ce să răspundă”²⁰.

¹⁹ *Idem.*

²⁰ CCSAS, (2018), Studiu național privind prevalența diferitelor forme de violență împotriva femeilor în cadrul proiectului „Sprijin pentru implementarea Convenției de la Istanbul în România”, p. 49

În legislația românească, sintagma utilizată în judecarea cazurilor de violență domestică este „violența în familie”. Luând în considerare schimbarea subordonării organizaționale a Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați de la Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, la Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, este necesar ca în cuprinsul Hotărârii Guvernului nr. 177/2016, cu modificările ulterioare, sintagma „violență în familie” să fie înlocuită cu sintagma „prevenirea și combaterea violenței domestice”.²¹

Conform legii nr. 217/2003 există prevederi pentru 8 forme de violență domestică: fizică, verbală, psihologică, economică, socială, emoțională, cibernetică și spirituală.

Tabloul 1. Cazurile de violență domestică ajunse în judecată în instanțele din România

Anul	2020	2022
Inculpați trimiși în judecată	1331	1478
Victime ale infracțiunilor contra persoanei	267	303
Victime ale omorului	47	38
Victime ale omorului faptă consumată	31	23
Victime ale lovirilor sau altor violențe	170	215
Victime ale vătămării corporale și vătămării corporale din culpă	4	8
Victime ale lovirilor sau vătămărilor cauzatoare de moarte	3	2

Sursa: Ministerul Public 2022²²

România este o țară profund atipică din punct de vedere al informațiilor oficiale referitoare la violența domestică. Atât din numărul de cazuri aflate în curs de soluționare, cât și din informațiile comunicate de reprezentanții Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) în cadrul cercetării demarate de către Asociația Catalactica, alături de ANES, reiese faptul că rata violenței domestice nu s-a accentuat în perioada pandemică. Această informație contravine tendinței mondiale și ar trebui contestată. Explicația pentru această situație este aceea că numărul declarat al cazurilor de violență domestică reprezintă vârful iceberg-ului, iar realitatea

²¹ Guvernul României, HOTĂRÂRE Nr. 559/2021, din 19 mai 2021

²² Ministerul Public, Parchetul de pe Lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (2022), Raportul de activitate pe Anul 2022

socială este complet distinctă de ceea ce ajunge să fie raportat către instanțe sau asistența socială.

Confirmarea faptului că numărul real al cazurilor de violență domestică este mult mai mare decât ceea ce raportează instanțele sau asistența socială reiese din cifrele furnizate de Poliție. „La nivel național, în primele 11 luni ale 2022, numărul faptelor penale în domeniul violenței domestice a crescut cu 13,4%, față de primele 11 luni ale anului 2021, de la 44.522 la 50.531 de fapte.” Întrucât Poliția este prima instituție publică la care apelează victimele violenței domestice, numărul cazurilor în care intervine poliția este covârșitor mai mare decât numărul persoanelor care apelează la serviciile din asistența socială, sau care demarează o acțiune juridică împotriva agresorului.

Studiu de caz:

Legislația românească a înregistrat progrese referitoare la dezvoltarea capacității de combatere a fenomenului violenței domestice. În prezent, există pârgurile necesare pentru pedepsirea soților și concubinilor care au comis acte de violență domestică, însă numărul condamnărilor este mic. Interesul autorităților pentru gestionarea la standarde internaționale a cazurilor de violență domestică este limitat. Această afirmație poate fi probată de cazul Bălșan, judecat la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. CEDO afirmă despre rolul autorităților statului din România în cazul doamnei Bălșan, victimă a violenței domestice, următoarele: „The applicant alleged that she had been subjected to violence by her husband and that the State authorities had done little to stop or prevent it from happening again” – „Autoritățile statului au avut o contribuție minimală în a opri sau a preveni abuzul”²³. Reclamanta era căsătorită cu partenerul abuziv din anul 1979 și susține că din anul 2007 gravitatea violenței domestice s-a intensificat. În acest caz, statul român a refuzat alocarea unui avocat din oficiu pentru reclamantă, decizie pe care CEDO a caracterizat-o ca fiind în afara standardelor juridice internaționale. Instanțele din România au considerat că: „reclamanta a provocat violența în familie și că aceasta nu a fost suficient de gravă pentru a intra sub incidența legii penale”²⁴. Gravitatea actelor de violență domestică în cazul Bălșan includea răni care au necesitat între două și zece zile de îngrijire medicală.

²³ Cauza Bălșan împotriva României (nr. 49645/09) – Hotărârea din 23 mai 2017, <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/B%c4%83l%c8%99an-%c3%aempotriva-Rom%c3%a2niei.pdf>

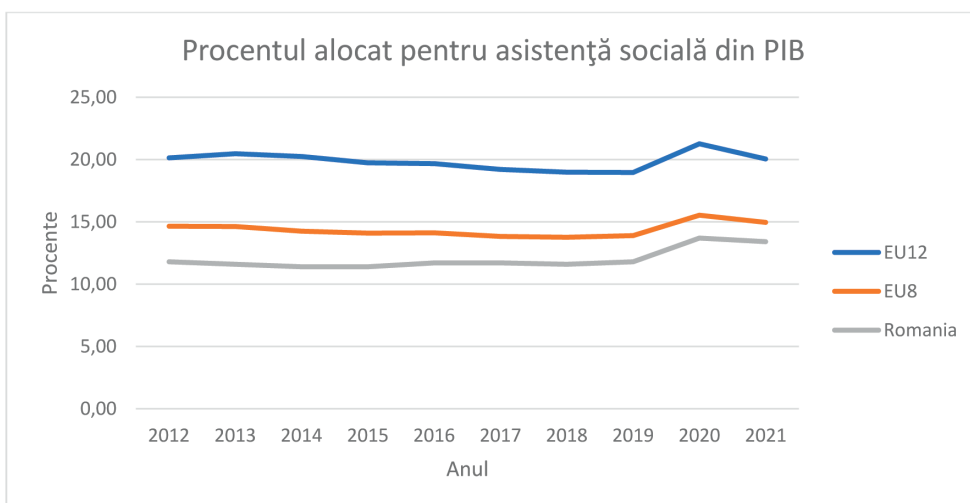
²⁴ Rețeaua VIF, (2017), CEDO condamnă România pentru lipsa de reacție a autorităților într-o cauză privind violența în familie

Implicațiile cazului Bălășan sugerează că simpla existență a cadrului legislativ este insuficientă pentru a combate problema violenței domestice. Efectele negative ale unei culturi patriarhale se pot observa chiar și la nivel instituțional. Atitudinea pasivă a instituțiilor publice pentru cazurile de violență domestică are o contribuție negativă în combaterea fenomenului. Astfel de exemple creează impresia invulnerabilității pentru agresori și legitimează percepțiile conform cărora, statul nu va interveni decisiv în salvarea victimei.

Asistența socială și violența domestică

Reprezentanții domeniului asistenței sociale, care lucrează în mod direct cu victimele și agresorii au relatat echipei de proiect faptul că, la nivelul societății românești, toleranța față de violența domestică este ridicată în comunitățile cu o prevalență mai mare a acestei probleme sociale. Acest tip de comportament este receptat ca unul obișnuit, un fapt oarecare din viața cotidiană. La nivelul de înțelegere al simțului comun nu este sesizată încălcarea drepturilor omului.

În funcție de profilul comunitar, regiune, gradul de marginalizare și capitalul educațional, numărul cazurilor de violență domestică poate varia semnificativ. În general, putem spune că există o tendință ca în comunitățile conservatoare, patriarhale, ponderea cazurilor de violență domestică ajunse în sfera asistenței sociale să fie mai ridicată decât în urbanul mare și localitățile adiacente acestuia, chiar dacă, în sine, conservatorismul nu este un predictor direct al violenței domestice.

Eurostat 2023: matricea gov_10^a

Contrar discursului neoliberal, cât și a cunoașterii comune, asistența socială din România este profund subfinanțată prin comparație cu mediile primelor 12²⁵ state din UE sau a celor nouă state din Estul Europei²⁶. Deși România urmează același parcurs în finanțarea asistenței sociale precum restul Uniunii Europene, procentul din PIB alocat asistenței sociale este constant mai mic decât țările dezvoltate, fiind, totodată, semnificativ mai mic decât ceea ce este oferit în Europa de Est. Această situație are efecte negative asupra capacității statului român de a combate eficient violența domestică și efectele negative ale acesteia.

Dacă ne referim la eficiența investițiilor în asistența socială din România, perspectivele devin chiar mai pesimiste. Un rezultat neașteptat al cercetării demarate de către Asociația Catalactica în parteneriat cu ANES a fost acela conform căruia rolul estimat inițial al centrelor secretizate pentru ocrotirea victimelor violenței domestice a fost mai mic decât se așteptau autoritățile. În anumite județe astfel de centre au fost constant utilizate, însă există destule exemple în care centrele pentru protecția victimelor nu sunt valorificate suficient, persoanele agresate nu apelează la astfel de adăposturi, deși ar avea impetuos nevoie să o facă. Principalul motiv pentru care centrele secretizate adresate victimelor violenței domestice sunt în multe cazuri goale reiese din efectele ordinului de protecție. Atunci când o victimă solicită intervenția Poliției, iar agentul emite un ordin de protecție, agresorul este îndepărtat de la domiciliu, fără a avea posibilitatea de a se întoarce pentru o perioadă de 30 de zile. În ciuda faptului că există excepții, uneori chiar și datorate împăcării victimei cu agresorul, eficiența ordinului de protecție este relativ ridicată, iar nevoia de a se adresa unor centre destinate victimelor apare drept una scăzută. Înființarea unor astfel de centre ar trebui considerată un demers benefic; problema apare în momentul în care respectivele centre nu sunt utilizate, dar statul continuă să le mențină funcționale în detrimentul investirii în alte tipuri de servicii sociale, de pildă unele care să permită depășirea traumei sau să faciliteze integrarea pe piața muncii a victimei.

Pentru a îmbunătăți eficiența sumelor alocate pentru diminuarea amplitudinii fenomenului violenței domestice este nevoie de o sporire a măsurilor de prevenție, care pot fi descrise ca limitate în momentul actual și mai ales a unor facilități de incluziune socială atât pentru victime cât și pentru agresorii. Un bun exemplu de serviciu public existent care ar trebui dezvoltat este cel al consilierii vocaționale și extinderea acestuia pentru a include și agresorii.

²⁵ EU12 – Germania, Danemarca, Franța, Italia, Spania, Irlanda, Austria, Suedia, Finlanda, Țările de Jos și Portugalia

²⁶ EU 9 – Polonia, Ungaria, Croația, Slovenia, Slovacia, Lituania, Letonia, Estonia și Cehia

Câteva concluzii

Chiar dacă la nivel legislativ România a progresat semnificativ în vederea alinierii cu obiectivele Convenției de la Istanbul, rețeaua de servicii publice din sfera asistenței sociale este în continuare concentrată în orașele reședință de județ. Această limitare generează clivaje între accesul persoanelor din urbanul mare față de cele din urbanul mic sau mediul rural. Conform hărții serviciilor publice pusă la dispoziție de către Ministerul Muncii și Justiției Sociale, pentru ca o persoană dintr-un sat marginalizat să aibă acces la servicii publice de consiliere psihologică și vocațională, aceasta poate fi pusă în situația în care să trebuiască să se deplaseze în anumite cazuri chiar peste o sută de kilometri față de domiciliul său.

Una dintre soluțiile prin care se pot remedia aceste limitări este aceea de a facilita parteneriatele public-privat, dintre organizații nonguvernamentale și instituțiile publice. Susținerea organizațiilor nonguvernamentale în a oferi servicii în zonele cele mai afectate de sărăcie, marginalizare și probleme sociale precum violența domestică poate reprezenta singura soluție pe termen scurt și mediu pentru a oferi căi realiste în depășirea dificultăților cu care populația din afara orașelor mari se confruntă.

Pe termen lung, la nivel cultural este așteptată schimbarea percepțiilor și reprezentărilor față de violența domestică, în sensul că aceasta nu este un fapt de viață privată, care se rezolvă (sau nu) tot în privat, ci o problemă socială care trebuie tratată cu seriozitate atât de către instituțiile statului, cât și de fiecare membru al comunității căreia victima îi aparține.

Împuternicirea victimelor astfel încât să devină apte să reclame abuzurile săvârșite împotriva lor, să apeleze la sprijinul autorităților pentru a putea depăși problemele cu care se confruntă, ar fi o temă de interes pentru cei care oferă servicii de consiliere psihologică și juridică victimelor violenței domestice.

Abordarea violenței împotriva femeilor în termenii respectului drepturilor omului ar permite schimbarea de perspectivă asupra problematicii respective, de la una surprinsă în cadrele învechite ale societății patriarhale la o abordare postmodernă, flexibilă, europeană.

Bibliografie:

- Băluță I., Tufiș C., *Barometrul violenței de gen 2022. Violența împotriva femeilor în România: reprezentări, percepții* <https://centrulfilia.ro/new/wp-content/uploads/2022/12/Barometrul-Violenta-de-Gen.-Romania-2022.pdf>

- Bettinger-Lopez C. and Bro A., (2020), A Double Pandemic: Domestic Violence in the Age of COVID-19, Council on Foreign Relations
- Bonea Georgiana în Zamfir Elena, et. al (2015), *Asistenta sociala in Romania dupa 25 de ani: răspuns la problemele tranziției – texte selectate*
- Bulgaru A (coord.), Albu D., Berna M. (2019), *Drepturile femeilor. O viață fără violență este dreptul fiecărei femei*, Editura IRDO, București
- CCSAS, (2018), Studiu național privind prevalența diferitelor forme de violență împotriva femeilor în cadrul proiectului „Sprijin pentru implementarea Convenției de la Istanbul în România”
- Consiliul Europei, (2022), Romania has improved protection of women from domestic violence, but progress needed on definition of rape
- Curtea Europeană a Drepturilor Omului (2016), Bălășan vs România
- European Parliament, (2022), Violence against women in the EU
- Eurostat 2023: matricea gov_10^a
- Eurostat, (2021), Educational attainment statistics
- Grünberg L. (coord), Rusu A., Samoilă E. (2019), Barometrul de gen: România 2018, Centrul FILIA, Editura Hecate, București
- <https://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/romania> – accesat la data de 20.06.2023
- <https://violentaimpotrivafemeilor.ro/cedo-condamna-romania-pentru-lipsa-de-reactie-a-autoritatilor-intr-o-cauza-privind-violenta-in-familie/> – accesat la data de 20.06.2023
- <https://www.coe.int/en/web/portal/-/romania-has-improved-protection-of-women-from-domestic-violence-but-progress-needed-on-definition-of-rape> – accesat la 20.06.2023
- Institutul Național de Statistică (2021), Recensământul Populației și Locuințelor, runda 2021
- Ministerul Public, Parchetul de pe Lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (2022), Raportul De Activitate Pe Anul 2022
- Ray, L. (2011). *Violence and Society*. London: Sage Publications
- Reteaua VIF, (2017), CEDO condamnă România pentru lipsa de reacție a autorităților într-o cauză privind violența în familie
- Sontate KV, Rahim Kamaluddin M, Naina Mohamed I, Mohamed RMP, Shaikh MF, Kamal H, Kumar J., (2021), Alcohol, Aggression, and Violence: From Public Health to Neuroscience. *Front Psychol.* 20;12:699726. doi: 10.3389/fpsyg.2021.699726. PMID: 35002823; PMCID: PMC8729263.

- United Nations Women, (2015), Prevalence Data on Different Forms of Violence against Women
- World Health Organization 2002, World report on violence and health. Geneva
- Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și tratament între bărbați și femei cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 35/2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
- Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
- Legea nr. 212/2019, privind modificarea alin. (1) al art. 30 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice.